

בס"ד

שיטת הראשונים

בתקיעת שופר

ועפי"ז מהי הצורה המועדפת ביותר בקיום
המצוה

נלקט ונערך בס"ד

ע"י נ. ל.

הערות והארות

יתקבלו ברצון רב

משי' לבין קה"י 38 ב"ב

נייד 0504123307

שיטות הראשונים בתקיעת שופר

אמנם מהר"ן נראה דלא חש לזה, דהביא מי שאומר, שיכול להאריך בשבר [אחד] ובלבד שיאריך בתקיעה יותר [מהשבר אחד] כדי להבדיל ביניהם. משמע שודאי אין צריך להאריך בתקיעה כשיעור ג' השברים שתקע. ואע"ג דהר"ן חולק על היש מי שאומר, אך זה לא בגלל התקיעה, אלא מצד דין השבר, שסבר שאם מאריך בשבר כשיעור תקיעה בינונית, פסול השבר, ולא יעזור להציל את השבר, מה שיאריך בתקיעה להבדיל ביניהם. [ויבאר להלן בדיני השברים].

ה. שיטת הרמב"ם דמה שאמרו ששעור תקיעה כתרועה, הינו ששתי התקיעות ביחד, זו שלפני התרועה וזו שאחרי התרועה, שעור שניהם גם יחד הוא כתרועה. נמצא ששעור כל תקיעה לבדה, הוא כחצי אורך התרועה.

ט. והר"ן ורש"י כתבו דכל תקיעה לבדה שעור אורכה כתרועה. למעשה ודאי יש להאריך כר"ן וכרש"י. ונפ"מ לענין הרוצה להחמיר שיטת הרמב"ם, רק לענין כמה יהיה אורך השבר, שיבואר להלן, בדין שברים.

י. שעור תקיעה של תשר"ת. רוב הראשונים סברי, וכן נפסק עיקר להלכה, דהשעור של התקיעה כשברים תרועה יחד. ושיטת הראב"ד שגם בתשר"ת נשאר אורך התקיעה כשברים לבדם. הינו שמספיק שיעשה התקיעה כשעור ט' כוחות. למעשה ודאי יש להאריך בתקיעה כשעור שברים תרועה, ונפ"מ בשיטת הראב"ד לענין אורך השבר בתשר"ת, שיבואר להלן בדיני השברים.

ארכה לכל היותר.

יא. כתבו התוס' דכמו שיכול להאריך בתקיעה, כן גם יכול להאריך בשברים ובתרועה, הינו שיעשה הרבה שברים וכן הרבה תרועות, ואין בזה פגם. הרי להדיא שאין שעור למעלה לאורך התקיעה, וכן ג"כ נראה מפשטות כל הפוסקים, שאין לתקיעה שעור למעלה, ויכול לעשותה ארוכה הרבה. ויש מי שרצה לומר בדעת הרמב"ם, שכתב ששעור תקיעה כחצי תרועה, שבדוקא יהיה כחצי תרועה ולא יותר. אין אפשרות להחמיר כשיטתו, כיון שבזה יקלקל התקיעה לרוב הפוסקים.

מדוע תשר"ת תשר"ת תר"ת.

א. שיטת רב האי גאון: מעיקר דינא כל סוגי השברים והתרועות כשרים לתרועה, דתרועה התרגום הוא יבבה, וכל סוגי היבבות כשרים לזה. ועל כן בימי קדם כל מקום עשו תרועה כפי מנהג הבכי של אותו מקום. ורב אבא תיקן שתהיה צורה אחידה בכל המקומות, ועל כן תיקן שבכל המקומות יתקעו תשר"ת תשר"ת תר"ת.

ב. שיטת הרמב"ם: דאנו מסופקים בעיקר דינא מה היא התרועה הנכונה, ותיקן רב אבא שמחמת הספק יעשו כל הצורות הידועות כתרועה, ולכן עושים תשר"ת תשר"ת תר"ת.

תקיעה: צורתה.

ג. בגמ' [ר"ה ל"ג:] קראוה "פשוטה", ובזה המובן לכ"ע, דהוא קול ישר ופשוט.

ארכה לפחות.

ד. בגמ' [ר"ה ל"ג:] נאמר ששעור תקיעה כתרועה, וממילא כדי לידע שעור התקיעה יש לדעת את שעור התרועה. בגמ' נאמר ששעור תרועה כשלוש יבבות. וכמה הם שלוש יבבות, בזה נחלקו רבותינו.

ה. שיטת רש"י דמה שאמרו בגמ' דתרועה היא שלוש יבבות, הכונה דהתרועה היא בת שלוש כוחות.

ו. שיטת התוס' דכל יבבה יש בה ג' כוחות, נמצא דכיון שהתרועה כג' יבבות, היא צריכה להיות בת ט' כוחות. לסכום לרש"י שעור התקיעה ג' כוחות [טרומיטין] ולדעת התוס' ט' כוחות. ובתשר"ת, לרש"י יהיה אורך התקיעה ט' כוחות [השברים ו' כוחות, והתרועה ג' כוחות] ולתוס' י"ח כוחות [השברים והתרועה כ"א ט' כוחות].

ז. כתב השפת אמת, מאחר שכתב התנא דשיעור תקיעה כתרועה, ושעור תרועה ג' יבבות. ולא כתב דשיעור תקיעה ותרועה כג' יבבות. מוכח שיש חובה להאריך בתקיעה כפי שיעור התרועה שתקע למעשה.

שיטות הראשונים בתקיעת שופר

שברים: צורתן.

יב. **בגמ'** כתבו שהם כנגיחה, דהינו קול קצת ארוך, וכתב רש"י ששברים יותר ארוכים מתרועה. ובעל העיטור כתב שהם כעין טוט"י, ולכן נהגו שיש בו שבירה, ולמעשה יש שנהגו לעשותו או-תו, ויש שנהגו לעשותו תו-או. [והרמב"ן בדרשות כתב שאם יש שבירה בסופו, הינו או-תו, לא נעשה כתקיעה אפילו אם מאריך קצת]. והריטב"א כתב לעשותן קול ישר בלא שבירה, מאחר שהפוסקים כתבו ששבר ארוך נעשה תקיעה, ותקיעה הרי היא ישרה.

יג. **כתב הר"ן** דג' השברים צריך לעשותם בנשימה אחת. וממילא אם נשם באמצע, [אם נשם אחרי ג' שברים או ב' לשיטת הרוקח, וכדלהלן] יש לחוש דהוי ב' שברים, דמבואר להלן דפסולה גם התקיעה הראשונה.

ארכן לפחות.

יד. **לדעת רש"י**, שאורך ג' קולות הוא כבר נחשב תקיעה [בבא של תר"ת], ודאי שהשברים קצרים מזה, ובהכרח אורכן ב' קולות, דקול אחד הוא כבר נחשב תרועה.

טו. **המרדכי** הביא שמנהג העולם לקצר בשברים משום חשש שיטת רש"י, והינו שאין מאריכים בשבר כג' כוחות, שאז לפי רש"י נעשה השבר כתקיעה. והמרדכי עצמו פליג, וסבר דאם קיצר בשבר לא יצא ידי חובה. והנראה בכונתו, שגם לא יעשה השבר של ב' כוחות, שהרי אין שייך שיזהיר שלא יעשה השבר של כח אחד, שהרי זה ממש תרועה. וכן פסק המשנ"ב [תק"צ ט"ו] למעשה לעשות השבר לפחות שיהיה ג' כוחות.

ארכן לכל היותר.

טז. **כתב הר"ן** בשם **יש מי שאומר**, שיכול להאריך בכל שבר, ובלבד שיעשה את התקיעה שלפניו ושלאחריו, יותר משעור השבר שתקע, להבדיל ביניהם. והר"ן עצמו חולק עליו, וסובר שאסור להאריך בשבר כשעור ג' שברים בינונים, שאז נעשה השבר כתקיעה, ולא מועיל להאריך בתקיעה. וודאי שלמעשה יש לעשות כר"ן, ולא להאריך בשבר כשעור ג' שברים בינונים, הינו שיהיה פחות מט' כוחות.

יז. **כבר** התבאר דלדעת הרמב"ם תקיעה היא חצי תרועה, א"כ ארכה ד' וחצי כוחות, וממילא הרוצה להחמיר כשיטת הרמב"ם, יוכל רק בזה, שיזהר שלא יעשה השבר ד' וחצי כוחות שאז נעשה תקיעה. ואם רוצה להחמיר גם שיטת הראב"ד, דגם תקיעה דתשר"ת ארכה כשעור השברים בלבד, ממילא גם בתשר"ת, השברים יהיו פחות מד' וחצי כוחות. וכן גם י"ל בשיטת התוס' שמובאת להלן.

יח. **כתבו התוס'** שאין להאריך בשבר של תשר"ת, אפילו לא כשיעור התקיעה של תר"ת. וזאת אע"ג דסברי דיש להאריך בתקיעה דתשר"ת, כשעור שברים תרועה. וצריך באור, והרי כשעושין תשר"ת, צריך רק לחשוש שלא יהיה השבר כתקיעה של תשר"ת, שהיא יותר ארוכה. ואולי סברי כרב האי גאון שכל התרועות הם אמת, ממילא אם יש באמת תרועה קצרה, אזי גם האמת שתקיעה באורך של התרועה הקצרה, שם תקיעה עליה.

מספר השברים לפחות.

יט. **דעת הרוקח** דמספיק לעשות ב' שברים, ששברים הוא לשון רבים, ומיעוט רבים הוא שנים. ומיהו מכל שאר הפוסקים נראה שלא יעשה פחות מג' שברים. ממילא למעשה ודאי חייב לעשות ג' שברים. ומ"מ נפ"מ לחומרא מחמת דעת הרוקח, שאם עשה ב' שברים והפסיק, לא יכול לעשות עתה ג' שברים, דאז נמצא שעשה פעמים שברים שזה פסול, כדלהלן, אלא יחזור שוב גם על התקיעה הראשונה.

מספרן לכל היותר.

כ. **כתבו התוס'** דכמו שיכול להאריך בתקיעה, כן גם יכול להאריך בשברים ובתרועה, הינו שיעשה הרבה שברים וכן הרבה תרועות, ואין בזה פגם.

כא. **והרא"ש** הביא דעה דהמוסיף שבר על הג' שברים, צריך לחזור ולתקוע תש"ת. והביא המג"א מהמהרי"ל שלא לעשות יותר מג' שברים. ובטעם הדבר, הבי"ח כתב מאחר שהשבר הנוסף יכול להחשב כתקיעה לכמה פוסקים, ע"כ עדיף שלא לעשותו. והפרישה כתב דבתשר"ת יש לקצר בשברים, שמא לא

שיטות הראשונים בתקיעת שופר

אחד קצר. וע"ז שהוי כח אחד לא מצאנו חולק, ממילא הנדון באורך התרועה הוא רק הנדון מה יהיה מספר התרועות, ולא בצורת כל כח בפני עצמו.

כח. שיטת רש"י דמה שאמרו בגמ' דתרועה היא שלוש יבבות, הכונה דהתרועה היא בת שלוש כוחות. **שיטת התוס'** דכל יבבה יש בה ג' כוחות, נמצא דכיון שהתרועה כג' יבבות, היא צריכה להיות בת ט' כוחות.

ארכה לכל היותר. [מספר הקולות]

נט. כתבו התוס' דכמו שיכול להאריך בתקיעה, כן גם יכול להאריך בשברים ובתרועה, הינו שיעשה הרבה שברים וכן הרבה תרועות, ואין בזה פגם. בשברים הובא לעיל שיש חולקים, אמנם בתרועה ליכא חולק, ולכ"ע יכול להוסיף קולות.

תשר"ת

כיצד הנשימה.

ל. הביא המרדכי בשם יש מי שאומר, ששברים תרועה, יש לעשותם בנשימה אחת. וכתב עליו הב"י ומיהו צריך שיהיה ביניהם הפסק כ"ד. **ומרש"י** משמע שההפסק ביניהם יהיה כדי נשימה. **ור"ת** כתב דצריך לעשות השברים תרועה בבי נשימות.

לא. דעת הרמב"ן ששברים תרועה צריך לעשותם בלא הפסק ביניהם כלל.

לב. הסוברים ששברים תרועה צריך לעשות בנשימה אחת, אם עשאן בבי נשימות נפסלו. ולדברי הסוברים שצריך לעשות את השברים תרועה בבי נשימות, בדיעבד שעשאן בנשימה אחת, יצא ידי חובה. שהרי לכל היותר הוי כמו שעשה את כל השורה, הינו תקיעה תרועה תקיעה בנשימה אחת, שמסקנת הירושלמי שיצא ידי חובה.

לג. מסקנת הב"י [וכן פסק המשני"ב תק"צ שעה"צ י"ח] דלדידן שבמוסף תוקעים לכל ברכה תשר"ת תשר"ת תשר"ת, כדי לצאת ידי כל השיטות. יעשה התקיעות דמיושב בנשימה אחת, ובהפסק כ"ד ביניהם. ואת התקיעות דמעומד בבי נשימות.

יספיק לעשות שברים תרועה בנשימה אחת. ומשום כך נהגו בכל השברים שלא לעשות יותר מג'.

כז. כתב הר"ן דג' השברים יש לעשות בנשימה אחת. ולכן אם נשם אחרי ג' שברים ועשה עוד שברים, הוי כפעמים שברים שהוי הפסק, וחוזר גם על תקיעה ראשונה. ולדעת הרוקח דסגי בבי שברים, גם אם נשם אחרי ב' שברים, ועשה אח"כ עוד שברים, קלקל גם תקיעה ראשונה.

תרועה: צורתה.

כח. מבואר במסכ' ר"ה [ל"ג:]: ששברים הם גנוחי, ותרועה היא יללה.

כד. שיטת רש"י דמה שאמרו בגמ' דתרועה היא שלוש יבבות, הכונה דהתרועה היא בת שלוש כוחות. והנראה מזה שצורתן קולות קצרים מופסקים. והתוס' חולקים על רש"י במספר הקולות, שיהיה ט' כוחות, ומודים לצורה. ע"כ למעשה נהגו לעשות בתרועה ט' כוחות קצרים.

כה. ובעל העיטור כתב וז"ל: [הלכות שופר דף ק עמוד ב] מסתב' ג' שברים ג' קולות קטנים מפוסקים וג' יבבות [כונתו לתרועה] כשיעור ג' שברים אלא שאין הפסק בינתיים ול"פ בשיעורא אלא שזה עושה שברים קטנים כעין גנח והוא טוטיי וזה עושה בלא הפסק כעין ילול והכל שוה. עכ"ל. ומהא דכתב דשברים כעין טוטיי, משמע שכל שבר הוא קצת ארוך, בפשטות ג' כוחות, ובס"ה ט' כוחות. ואם שעור תרועה כשעור שברים הרי שגם שעורה ט' כוחות, אלא שקולותיה אינם מופסקים, ובפשטות כונתו לתרועה תימנית. [הינו כעין תקיעה רועדת]. אא"כ נאמר דגם תרועה דידן, נשמעת כסדרה בלא הפסקים, משא"כ בשברים.

כו. כתב הר"ן דגם בתרועה את כל הקולות צריך לעשות בנשימה אחת. וממילא אם נשם באמצע התרועה [אחרי ג' קולות, דלרש"י הוי תרועה] יש לחוש דהוי ב' תרועות, דפסולה גם התקיעה הראשונה כדלהלן.

ארכן לפחות. [מספר הקולות]

כז. מאחר ששיטת רש"י ששברים הוי ב' כוחות, בהכרח שכל קול של תרועה הוי כח

שיטות הראשונים בתקיעת שופר

השלישית שנתקלקלה. וכן הסכים עמו הב"י להלכה.

תרועה באמצע שברים

מ. **כתב הרא"ש** אם בתשר"ת, אחרי ב' שברים התחיל להריע, אם לא גמר התרועה [לרש"י שלא עשה ג' קולות], י"א דיוסיף שבר אחד ויריע. ואם גמר התרועה, יחזור לעשות שברים תרועה, ולא הפסיד תקיעה ראשונה, דהוי כמו שתוקע ואין הקול יוצא יפה.

מא. **וכתב הב"י** דלהוסיף שבר כשהיה באמצע קצת תרועה, אפשר שיועיל רק לסוברים שאין צריך לעשות את הג' שברים בנשימה אחת, אבל הסוברים דג' שברים צריך להיות בנשימה אחת, אם הפסיק בקצת תרועה באמצע השברים, צריך להתחיל את השברים מהתחלה. והתקשיתי, שאולי המדובר שהכל היה עדין בנשימה אחת. וצ"ל דהב"י סובר דהפסקת תרועה באמצע השברים, היא עצמה הוי כמו הפסק נשימה.

חצי תקיעה

מב. **ב' דעות בב"י**, אם האריך בתקיעה אחרונה, וכוון שתהיה גם תקיעה ראשונה של הסדר הבא. י"א שיצא ידי תקיעה אחת, וי"א דאף ידי תקיעה אחת לא יצא, שהראשונה לא היה לה סוף, והשניה לא היה לה התחלה.

לד. **החזו"א** נהג כרמב"ן, שאין לעשות הפסק בין שברים לתרועה כלל. וכיון דלדעת המשנ"ב קלקל בזה, הרוצה להחמיר שיטתו, יעשה כן אחרי התפילה.

הנשימה בין תקיעה לתרועה.

לה. **כתב הר"ן** דלמרות דיש להפסיק בנשימה בין התקיעה לתרועה, מ"מ בדיעבד שעשאן בנשימה אחת יצא י"ח.

הוסיף קולות באמצע.

לו. **אם בתש"ת**, הוסיף באמצע תרועה [ואפילו רק קול אחד] וכוון לשם מצוה, או בתר"ת הוסיף שברים [ואפילו רק שבר אחד] וכוון לשם מצוה, לכ"ע פסל גם את התקיעה הראשונה.

לז. **עשה פעמיים שברים** [הינו שהפסיק בנשימה בין ג' שברים ראשונים לג' שברים אחרונים] או עשה ב' תרועות י"א שהפסיד תקיעה ראשונה וי"א שלא הפסיד תקיעה ראשונה.

לח. **בדין זה** תלויה גם השאלה אם שמע בין התקיעה לשברים, תקיעה כמתעסק. [הינו תקיעה שלא לשם מצוה].

לט. **אם תקע ג' פעמים תשר"ת או תר"ת**, ונתקלקל בשלישי, י"א שצריך לחזור כל הסדר, והרמב"ן כתב שיחזור רק על הפעם

בס"ד

טעמי תקיעת שופר מהרס"ג

א. שהיום תחילת הבריאה, שבו ברא הקב"ה את העולם ומלך עליו. וכן עושים המלכים בתחילת מלכותם, שתוקעין לפניהם בחצוצרות ובקרנות, להודיע ולהשמיע בכל מקום תחילת מלכותם. וכן אנחנו ממליכים עלינו את הבורא יתברך שמו ביום זה. וכן אמר דוד בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ד'.

ב. כי יום ר"ה הוא יום ראשון לעשי"ת, ותוקעים בו בשופר להכריז על ראשנו, כמו שמזהיר ואומר, "כל הרוצה לשוב, ישוב". ואם לאו, אל יקרא תגר על עצמו. וכן עושים המלכים המזהירים את העולם תחילה בגזרותם, וכל העובר אחר האזהרה אין שומעין לו טענה.

ג. להזכירנו מעמד הר סיני, שנאמר בו "וקול שופר חזק מאד". ונקבל על עצמינו, מה שקבלו אבותינו על עצמם, נעשה ונשמע.

ד. להזכירנו דברי הנביאים שנמשלו לתקיעת שופר. ושמע השומע את קול השופר, ולא נזהר, ותבא חרב ותקחהו, דמו בראשו יהיה, והוא נזהר, את נפשו מילט.

ה. להזכירנו חורבן בית המקדש, וקול תרועת מלחמת האויבים, כמו שנאמר "כי קול שופר שמעה נפשי תרועת מלחמה". וכשאנו שומעים קול השופר, נבקש מאת ד' על בנין בית המקדש.

ו. להזכירנו עקידת יצחק, שמסר נפשו לשמים. וכן אנו נמסור נפשינו על קדושת שמו. ויעלה זכרונו לפניו לטובה.

ז. כשנשמע תקיעת שופר נירא ונחרד ונשבר עצמינו לפני הבורא. כי כך הוא טבע השופר, מרעיד ומחריד. כמו שכתוב "אם יתקע שופר בעיר, ועם לא יחרדו".

ח. להזכיר יום הדין הגדול והנורא, ולירא ממנו שנאמר: "כי קרוב יום ד' הגדול, קרוב ומהר מאד יום שופר ותרועה".

ט. להזכירנו קבוץ נדחי ישראל, ולהתאסף אליו, שנאמר בו "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור, והנידחים בארץ מצרים".

י. להזכירנו תחיית המתים, ולהאמין בה, שנאמר "כל יושבי תבל ושוכני ארץ כנשוא נס הרים תראו, וכתקוע שופר תשמעו".